

מדוע מאס יונה בחייו פעמיים?

פרק א'	פרק ג'	
פתיחה	(א) וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי לֵאמֹר: (ב) קוּם לךְ אֶל יַגְוֹן הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקֹרֵא עֲלֶיהָ כִּי עֲלֹתָהּ רַעְתָּם לִפְנֵי:	(א) וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי לֵאמֹר: (ב) קוּם לךְ אֶל יַגְוֹן הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקֹרֵא עֲלֶיהָ אֶת הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר אֵלֶיךָ:
גויים בסכנה	(ד) וְהָהוּא הִטִּיל רוּחַ גְּדוֹלָה אֶל הַיָּם וַיְהִי סַעַר גְּדוֹל בַּיָּם וְהָאֹנִיָּה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר:	(ד) וַיִּחַל יוֹנָה לְבֹא בְעִיר מְהֵלֵךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּגְוֹן וְהִפְכָּת:
תגובת הגויים	(ה) וַיִּירָאוּ הַמַּלְחִים וַיִּזְעְקוּ אִישׁ אֶל אֶלְהֵוּ וַיִּטְלוּ אֶת הַפְּלִים אֲשֶׁר בָּאֹנִיָּה אֶל הַיָּם לְהַקֵּל מֵעֲלֵיהֶם... (יד) וַיִּקְרָאוּ אֶל ה' וַיֹּאמְרוּ אָנָּה ה' אֵל נָא נֹא נֹאבְדָהּ בְּנַפְשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאֵל תִּתֵּן עֲלֵינוּ דָם נְקִיא כִּי אַתָּה ה' כְּאֲשֶׁר חִפְצָתָ עֲשִׂיתָ:	(ה) וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁי יַגְוֹן בְּאֱלֹהִים וַיִּקְרָאוּ צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שָׂקִים מְגֹדְלָם וְעַד קִטְנָם: (ו) וַיִּגַע הַדְּבָר אֶל מֶלֶךְ יַגְוֹן וַיִּקָּם מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲבֵר אֲדַרְתּוֹ מֵעֲלָיו וַיִּכַסּ שָׂק וַיֵּשֶׁב עַל הָאֶפֶס: (ז) וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּיַגְוֹה...
תגובת מנהיג הגויים	(ו) וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֵבֶל וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לָּךְ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ אוּלַי יִתְעַשֵּׂת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבֵד:	(ו) וַיִּגַע הַדְּבָר אֶל מֶלֶךְ יַגְוֹן וַיִּקָּם מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲבֵר אֲדַרְתּוֹ מֵעֲלָיו וַיִּכַסּ שָׂק וַיֵּשֶׁב עַל הָאֶפֶס: (ז) וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּיַגְוֹה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וַיִּגְדְּלוּ לֵאמֹר... וַיִּקְרָאוּ אֶל אֱלֹהִים בְּחֻזְקָה וַיֵּשְׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הִרְעָה וּמִן הַחִמָּס אֲשֶׁר בְּכַפְיָהֶם: (ט) מִי יוֹדַע יָשׁוּב וַיִּנְחַם הָאֱלֹהִים וַיִּשָּׁב מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְלֹא נֹאבֵד:
הצלת הגויים	(טו) וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזְעָפוֹ:	(י) וַיִּרָא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדְּרָכָם הִרְעָה וַיִּנְחַם הָאֱלֹהִים עַל הִרְעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לָהֶם וְלֹא עָשָׂה:

2. רש"י יונה פרק ד פסוק ב:

הלא זה דברי - יודע אני שאם יחזרו בתשובה לא תחריב' ואהיה שקרן בעיניהם:

3. אבן עזרא יונה פרק א פסוק ב:

והמפרש כי פחד שיקרא נביא שקר בהנחם השם מהרעה לא דבר נכונה כי... איך ימרה הנביא פי השם בעבור פחדו שיקראוהו אנשי יגוון נביא השקר, ומה יזיקהו זה, כי לא ידור עמהם! ועוד, כי אנשי יגוון לא היו טפשים, כי למה שלח ה' נבואה עליהם? רק שישובו אל השם, ואם לא ישובו תתקיים הגזירה עליהם, ולולי שידעו זה האמת שאם ישובו אל השם ינחם על הרעה והנה איך יקראוהו נביא השקר? והנכון מה שאמרו קדמונינו ז"ל כי חרה לו שימלטו בעבור ישראל.

4. רד"ק יונה פרק א פסוק ג:

והיה ממאן ללכת בזה השליחות כי אמר יונה הגויים קרובים לתשובה הם ואם אלך אליהם בשליחות האל יתברך ישובו מדרכיהם הרעים ויחייבו ישראל בזה שאני והנביאים אחרים הולכים אליהם תמיד בשליחות האל יתברך ואינם שבים מדרכם הרעה לפיכך היה ממאן ללכת בשליחות זה וכן פירשו רז"ל:

5. אברבנאל הקדמה לספר יונה:
ובאמת הוא טעם קלוש מאד, לפי שאולי בשוב אנשי נינוה בתשובה יכלמו ישראל מעוונותיהם וישבו אל ה' וירחמם.
6. מצודת דוד יונה פרק א פסוק ג:
ועל כי העמדת נינוה היה רעה לישראל לכן לא היה חפץ להיות שליח בדבר כי היה טוב בעיניו שיעמדו ברשעים ויאבדו ולא יהיו לשטן לישראל.
7. פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פסקא כד - שובה ד'ה [ז] טוב וישר:
שאלו לחכמה החוטא מהו עונשו, אמרה להם 'וחטאים תרדף רעה' (משלי יג: כא). שאלו לנבואה החוטא מהו עונשו, אמרה להם 'הנפש החוטאת היא תמות' (יחזקאל יח: ד). שאלו לתורה חוטא מה עונשו, אמרה להם 'יביא אשם ויתכפר לו'. שאלו להקב"ה החוטא מהו עונשו, א' להם יעשה תשובה ויתכפר לו.
8. רד"ק יונה פרק א פסוק ג:
ואיך יהיה יכול לברוח? ודוד אמר 'אנה מפניך אברח?' אלא אין 'מלפני' כמו 'מפני', כי הנביא היה מלא חכמה ודעת, ואיך היה חושב לברוח מפני ה', אלא מלפני ה' היה חושב, כי פי' 'מלפני' מדבר שהוא לפני ה', והוא רוח הנבואה, כי חשב שאם יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ לא תשרה עליו רוח נבואה, והיה ממאן ללכת בזה השליחות.
9. ילקוט שמעוני יונה רמז תקנ:
והיה יונה שלשה ימים ושלשה לילות במעי הדג ולא התפלל אמר הקב"ה אני הרחבתי לו מקום במעי דג זכר כדי שלא יצטער והוא אינו מתפלל אני מזמן דגה מעוברת שס"ה אלפים רבבות דגים קטנים כדי שיצטער ויתפלל לפני, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, באותה שעה זימן לו הקב"ה דגה מעוברת ואמרה לו דגה לדג איש נביא שבמעיק שגרני הקב"ה לבלעו אם אתה פולטו הרי טוב ואם לאו אני בולעך עמו.
10. רד"ק יונה פרק ד פסוק ג:
(ג) ועתה, קח נא את נפשי - שלא אראה ברעת ישראל כמו שאמר משה רבינו ע"ה מחני נא מספרך וכן אמר הרגני נא הרוג:
11. אבן עזרא יונה פרק ד פסוק ה:
(ה) ויצא - שב להזכיר דברי יונה ואשר קרהו לפני מלאת ארבעים יום כדרך ויפגע במקום גם ויקח יוסף את שניהם:
12. רד"ק יונה פרק ד פסוק ה:
(ה) ויצא, מקדם לעיר - ישב לו במקום שהוא מזרח לעיר עד אשר יראה אולי לא יעמדו בתשובתם ותשוב הגזרה עליהם:
13. רד"ק יונה פרק ב פסוק ט:
(ט) משמרים הבלי שוא - אנשי הספינה שהיו עובדים אלילים והם משמרי הבלי שוא ידעתי שאחר שנמלטו מן הצרה יעזבו חסדם שייראו את ה' וזעקו אליו ונדרו נדרים לא יקיימו מה שנדרו וישבו לעבודת אלהיהם אבל אני לא כן כי בקול תודה אזבחה לך:

אליהו (מל"א)	יונה	
<p>(י"ח, לט) וַיִּרְא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ ה' הוּא הָאֱלֹהִים ה' הוּא הָאֱלֹהִים... (מה) וַיְהִי עַד כֹּה וְעַד כֹּה וְהַשְּׁמַיִם הִתְקַדְּרוּ עִבִים וְרוּחַ וַיְהִי גֶשֶׁם גָּדוֹל...</p>	<p>(ג', ה) וַיֵּאמְרוּ אֲנָשֵׁי יִנּוּה בְּאֱלֹהִים... (ו) וַיִּרְא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדְּרָכָם הֲרַעָה וַיִּנְחָם הָאֱלֹהִים עַל הֲרַעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לָהֶם וְלֹא עָשָׂה:</p>	<p>הצלחת המשימה</p>
<p>(י"ט, ד) ...וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ לָמוֹת וַיֹּאמֶר רַב עֲתָה ה' קַח נַפְשִׁי כִּי לֹא טוֹב אֲנִי מֵאֲבֹתַי:</p>	<p>(א) וַיִּרַע אֶל יוֹנָה רַעָה גְדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ: (ב) וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' וַיֹּאמֶר... (ג) וַעֲתָה ה' קַח נָא אֶת נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי... (ח) וַיְהִי כַּזֶּרֶחַ הַשָּׁמֶשׁ וַיִּמְן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים חֲרִישִׁית וַתֵּן הַשָּׁמֶשׁ עַל רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלֵּף וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ לָמוֹת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי:</p>	<p>התסכול ושאלת המוות</p>
<p>(ד) וְהוּא הִלַּךְ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא וַיֹּשֶׁב תַּחַת רְתֹם אַחַת אֶחָד...</p>	<p>(ד', ו) וַיִּמְן ה' אֱלֹהִים קִיקִיּוֹן וַיַּעַל מֵעַל לְיוֹנָה לְהִיּוֹת צֶלַע עַל רֹאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מִרְעָתוֹ</p>	<p>תחת העץ</p>
<p>(י) וַיֹּאמֶר קִנָּא קִנָּאתִי לַה' אֱלֹהֵי אֲבֹתַי כִּי עָזְבוּ בְרִיתֶךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִזְבְּחֹתֶיךָ הַרְסוּ וְאֶת גְּבוּעֵיךָ הִרְגוּ בַּחֲרֹב וְאֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ:</p>	<p>(ב) וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' וַיֹּאמֶר אָנָּה ה' הֲלוֹא זֶה דְּבַרְךָ עַד הַיּוֹתִי עַל אֲדַמְתִּי עַל כֵּן קִדַּמְתִּי לְבָרֶיךָ תִּרְשִׁישָׁה כִּי יַדְעֵתִי כִּי אַתָּה אֵל חַנוּן וְרַחוּם אֲנִי כִּי אֲפִים וְרַב חֶסֶד וְנַחֵם עַל הֲרַעָה:</p>	<p>הטענה</p>
<p>(טו) וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדֶרֶכְךָ מִדְּבַרְךָ דַּמְשֶׁק וּבֹאֵת וּמִשְׁחַת אֶת חֲזָאֵל לְמַלְךְ עַל אֲרָם: (טז) וְאֵת יְהוּא בֶן נִמְשִׁי תִמְשַׁח לְמַלְךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֱלִישֶׁע בֶּן שַׁפְטַי מֵאֵבֶל מְחֹלָה תִמְשַׁח לְנָבִיא תַחְתֶּיךָ: (יז) וְהָיָה הַנְּמַלֵּט מִחֲרֹב חֲזָאֵל יָמִית יְהוּא וְהַנְּמַלֵּט מִחֲרֹב יְהוּא יָמִית אֱלִישֶׁע: (יח) וְהִשְׁאַרְתִּי בְּיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל הַפָּה אֲשֶׁר לֹא נָשַׁק לוֹ:</p>	<p>(י) וַיֹּאמֶר ה' אַתָּה חֲסַתָּ עַל הַקִּיקִיּוֹן אֲשֶׁר לֹא עִמַּלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּ שָׁבוֹן לְלִילָה וּבֹן לְלִילָה אֲבָד: (יא) וְאֲנִי לֹא אַחוּס עַל יִנּוּה הַעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר לֹא שָׁפָה מִשְׁתֵּימַי עֲשָׂנָה רַבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא יַדַּע בֵּין יָמֵינוֹ לְשִׁמְאֵלוֹ וּבְהִמָּה רַבָּה:</p>	<p>התשובה</p>
<p>הקבלות נוספות</p>		
<p>(ה) וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רְתֹם אֶחָד וְהָיָה זֶה מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֲכֹל:</p>	<p>(א', ה) ...וַיִּוְנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם: (ו) וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֲבִיל וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לָּךְ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ</p>	<p>שינה והשכמה</p>
<p>(ח) וַיִּלָּךְ בְּכַח הָאֲכִילָה הֵיחָא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה</p>	<p>(ג', ד) וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּוְנָה וְהִפְכִּת</p>	<p>ארבעים יום</p>

14. רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ב:

ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו'.

15. לחם משנה הלכות תשובה פרק ב הלכה ב:

וא"ת איך הקב"ה יעיד עליו כך וכי לא נשארה הבחירה בידו והרי אמרו הן בקדושו לא יאמין?

תגובות, שאלות והערות יתקבלו בשמחה: abazak@herzog.ac.il